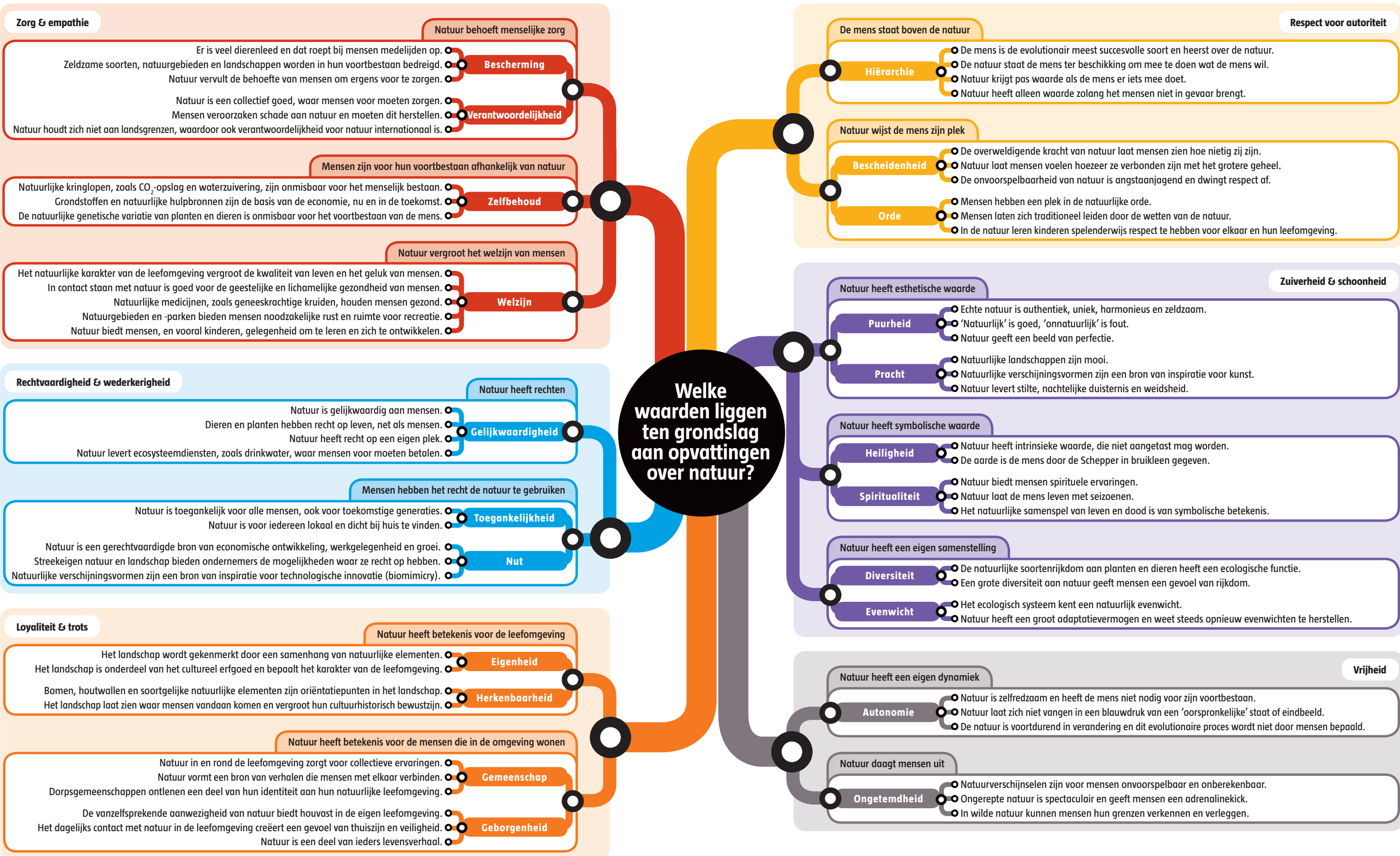

Waardenkaart Natuur

Deze Waardenkaart Natuur geeft een overzicht van de waarden die ten grondslag liggen aan de opvattingen die mensen hebben over natuur. De kaart is gemaakt in opdracht van Windesheim, Staatsbosbeheer en het ministerie van Economische Zaken. De Argumentenfabriek heeft deze kaart samen met Windesheim gemaakt op basis van literatuuronderzoek en drie denksessies met deskundigen. Zie de achterkant voor meer informatie

Wat is de Waardenkaart Natuur?

De Waardenkaart Natuur geeft een overzicht van waarden die ten grondslag liggen aan de opvattingen die mensen hebben over natuur.

Waarom deze Waardenkaart Natuur?

Mensen hebben uiteenlopende opvattingen over natuur. Voor sommige mensen roept de ongereptheid van een donker bos het gevoel op van echte natuur. Anderen genieten intens van een vlinder op een bloempot aan de balkonrand en vinden dit waardevolle natuur. In discussies over natuur, natuurbeheer en natuurbeleid is het lastig de variëteit aan opvattingen over natuur te herkennen en begrijpen. De Waardenkaart Natuur is gemaakt om deze variëteit in beeld te brengen.

Wat bedoelen we op deze Waardenkaart met 'natuur'?

Bij de ontwikkeling van de Waardenkaart zijn we uitgegaan van een brede definitie van natuur. Onder natuur verstaan we het hele spectrum van flora en fauna in de levende natuur tot de niet-levende natuur van bodem, water en atmosfeer. De betekenis van natuur kan variëren van ongerepte natuur die niet door de mens is beïnvloed, tot door de mens beïnvloede of gecreëerde natuur zoals landschappen, tuinen en gedomesticeerde dieren.

Wat bedoelen we op deze kaart met 'waarden'?

Waarden zijn diepgevoelde voorkeuren, idealen, wensbeelden en principes die mensen nastrevenswaardig vinden. Op de Waardenkaart Natuur zijn 22 waarden opgenomen die de grondslag vormen voor opvattingen van mensen over natuur. Waarden zijn abstracte begrippen die in een concrete situatie betekenis krijgen.

Een waarde als 'bescheidenheid' geeft uitdrukking aan de manier waarop de natuur de mens zijn plek wijst. Deze waarde is bijvoorbeeld herkenbaar in de opvatting dat natuur soms angstaanjagend is, maar is ook herkenbaar in de opvatting dat ieder mens verbonden is met het grotere geheel van de natuur. Om de betekenis van de waarden duidelijk te maken, staan achter elke waarde een of meerdere toelichtende zinnen. Deze zinnen zijn opvattingen waarin de waarde tot uitdrukking komt.

Wat zijn de zes morele fundamenten?

We hebben de 22 waarden die ten grondslag liggen aan opvattingen over natuur ingedeeld aan de hand van zes morele fundamenten. Deze indeling is gebaseerd op de waardentheorie van de Amerikaanse moraalpsycholoog Jonathan Haidt. Morele fundamenten zijn volgens Haidt basale ethische intuïties die aanwezig zijn in ieder mens. Het onderscheid in zes morele fundamenten helpt om de variëteit aan waarden en opvattingen over natuur beter te begrijpen.

Zorg & empathie

Het morele fundament van zorg & empathie vormt de basis voor een inlevingsvermogen in anderen en een afkeer van wreedheid. Het is herkenbaar in het gevoel van medelijden met kwetsbare medemensen of dieren. De wil om te voorkomen dat een ander mens of een dier kwaad wordt aangedaan is een drijvende kracht van dit morele fundament. Net als de drang te zorgen voor planten en dieren of het gevoel van verantwoordelijkheid voor soorten die met uitsterven worden bedreigd.

Rechtvaardigheid & wederkerigheid

Het morele fundament van rechtvaardigheid & wederkerigheid vormt de basis voor oordelen over onderlinge verhoudingen tussen mensen en dieren en draait om het gevoel van eerlijkheid. De morele weging kan uitvallen in de richting van rechtvaardigheid als gelijkheid en in de richting van wederkerigheid ('voor wat hoort wat'). Rechtvaardigheid betreft onder meer het recht van mensen om de natuur al dan niet te mogen gebruiken.

Respect voor autoriteit

Het morele fundament van respect voor autoriteit vormt de basis voor een gevoel van gezagsgetrouwheid en een verlangen naar leiderschap. Het is een

morele houding van ontzag voor overheden (wereldlijk en kerkelijk) en hun hoogwaardigheidsbekleders. Met de bouwstenen orde, hiërarchie, traditionele structuren en wet- en regelgeving worden opvattingen gevormd over de natuur en over de relatie tussen de mens en de natuur. Dit fundament zien we ook terug in de waardering van eigentijdse autoriteiten zoals de wetenschapper of de natuurbeschermingsinstantie.

Zuiverheid & schoonheid

Het morele fundament van zuiverheid & schoonheid vormt de basis voor abstracte beginselen, overtuiging en geloof. Dit fundament is puur en doet een appèl op idealen. De immateriële wereld en ideaalbeelden gaan hand-in-hand met gevoelens over pracht of spiritualiteit die de natuur losmaakt bij mensen.

Loyaliteit & trots

Het morele fundament van loyaliteit & trots vormt de basis voor een gevoel van verbondenheid met mensen uit de eigen kring. Dit fundament wortelt in de tradities en cultuur van de eigen gemeenschap: de streek, de natie, de vereniging. De drang om de identiteit van de groep te beschermen en versterken is vaak sterk verbonden met de plek en de eigenheid van het landschap.

Vrijheid

Het morele fundament van vrijheid is geworteld in een voorkeur voor de eigen individuele vrijheid en die van anderen. Het is een grondhouding waarin autonoom in het leven staan een ethische keuze is, die gepaard gaat met een neiging tot verzet tegen inmenging van buitenaf. Het is herkenbaar in afkeer van allerlei vormen van dominantie en een negatieve grondhouding ten opzichte van hiërarchie en bureaucratie. Bij natuur gaat het over haar zelfredzaamheid en ongetemdheid.

Hoe kun je de Waardenkaart Natuur gebruiken?

De Waardenkaart Natuur is een analyse-instrument. Op de kaart zijn achter elke waarde een of meerdere opvattingen te vinden. De waarden die inhoudelijk bij elkaar horen staan onder een samenvattende zin weergegeven. Voor vergelijkbare opvattingen over natuur kun je hiermee de achterliggende waarde opsporen.

Voorbeeld: Opvattingen over het ecoduct

Sinds 1989 staat de natuurbescherming in het teken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het doel hiervan is een ecologisch samenhangend netwerk van natuurgebieden te creëren. Ecoducten over autosnelwegen zijn een voorbeeld van ecologische verbindingen die hiervoor nodig zijn, maar ze zijn kostbaar en voor- en tegenstanders denken verschillend over hun effectiviteit. Waarom willen overheden en natuurorganisaties ecoducten bouwen? Welke waarden liggen ten grondslag aan deze opvatting?

In de opvatting dat ecoducten noodzakelijk zijn voor de Nederlandse natuur zijn tenminste vier waarden herkenbaar. Door de bouw van snelwegen en steden is de natuur in Nederland versnipperd geraakt. Dit is veroorzaakt door mensen en hierom zijn wij verantwoordelijk voor het herstel van deze schade. Door ecoducten zijn natuurlijke processen en migratie van dieren mogelijk tussen natuurgebieden. Dit draagt bij aan het herstel van het natuurlijke evenwicht. Hiernaast maken ecoducten de natuur meer gelijkwaardig aan de mens. De natuur krijgt met deze verbindingen weer meer ruimte, net zoals de mens ruimte heeft gebruikt voor de bouw van snelwegen en huizen.

Tot slot is de waarde hiërarchie herkenbaar in de opvatting dat ecoducten gebouwd moeten worden. De overtuiging dat de mens met de bouw van ecoducten kan zorgen voor de overleving van de natuur, plaatst de mens boven de natuur.

